TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı :20802
Tarih :28/10/2026

51943

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, ***Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar*** tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

Ekolojik yıkım, kapitalist üretim ve birikim ilişkilerinden bağımsız değerlendirilemeyecek; doğanın metalaştırılması, sınırsız üretim ve tüketim anlayışı ile kamusal yararın piyasa çıkarlarına tabi kılınmasının sonuçlarını açığa çıkaran yapısal bir sorundur. Fosil yakıtlara dayalı enerji politikaları da bu düzenin temel bileşenlerinden biridir. Kömür, petrol ve doğal gazın üretimden ulaşıma kadar yaşamın farklı alanlarında yaygın biçimde kullanılması, yalnızca iklim krizini derinleştirmemekte; hava kirliliği, ekosistemlerin tahribatı, sağlık hakkının ihlali ve toplumsal eşitsizlikler üzerinden çok boyutlu bir yıkım yaratmaktadır. Bu yıkımın önlenmesi, piyasanın kendiliğinden işleyişine bırakılamayacak ölçüde kamusal bir sorumluluktur.

Temiz Hava Hakkı Platformu (THHP) ile Enerji ve Temiz Hava Araştırma Merkezi (CREA) tarafından 22 Ekim 2026 tarihinde yayımlanan *Fosil Yakıtların Türkiye'ye Ağır Faturası: Sağlık Yükü ve Ekonomik Maliyeti* başlıklı rapor, fosil yakıt bağımlılığının sonuçlarını somut verilerle ortaya koymaktadır. Rapora göre Türkiye'de ince partikül madde ($PM_{2.5}$) kaynaklı hava kirliliğinin yüzde 52'si fosil yakıtlardan kaynaklanmaktadır. Bu kirliliğin sağlık üzerindeki etkilerinin yıllık ekonomik maliyeti yaklaşık 55 milyar dolar olup 2024 yılı gayrisafi yurt içi hasılasının yüzde 4,1'ine karşılık gelmektedir. Fosil yakıt kaynaklı hava kirliliği, kalp ve damar hastalıkları, solunum yolu hastalıkları, akciğer kanseri, inme ve diyabetle ilişkili olmak üzere yılda yaklaşık 26 bin 500 erken ölüme yol açmaktadır. Aynı raporda, bu kirlilikle bağlantılı olarak yılda yaklaşık 8 bin erken doğum, 8 bin 200 düşük doğum ağırlıklı bebek, 5 bin 100 yeni çocukluk çağı astım vakası ve astım nedeniyle 6 bin 500 acil servis başvurusu gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Bu veriler, fosil yakıt bağımlılığının yalnızca çevresel bir maliyet yaratmadığını; yaşam hakkını, kuşaklar arası adaleti ve toplumun sağlık koşullarını doğrudan etkilediğini göstermektedir. Üstelik kirliliğin ekonomik maliyeti toplumun bütünü tarafından taşınırken enerji üretimi ve tedarikinden elde edilen kazançların dağılımı aynı ölçüde toplumsal değildir. Sağlık harcamaları, iş gücü kaybı ve önlenebilir ölümler üzerinden ortaya çıkan bu tablo, çevresel maliyetlerin kamusallaştırıldığı, ekonomik çıkarların ise belirli kesimlerde yoğunlaşabildiği bir düzenin sorgulanmasını zorunlu kılmaktadır.

Türkiye'de 2024 yılında elektrik üretiminin yüzde 35'inin kömürden, yüzde 19'unun doğal gazdan karşılanması ve sanayide nihai enerji tüketiminin yaklaşık yüzde 60'ının fosil yakıtlara dayanması, sorunun yapısal niteliğini ortaya koymaktadır.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 31. Taraflar Konferansı'na (COP31) ev sahipliği yapmaya hazırlanan Türkiye açısından fosil yakıt bağımlılığını azaltmak, yalnızca uluslararası taahhütlerin değil, yurttaşların yaşam hakkının da gereğidir. İktidarın sorumluluğu, ortaya konulan bilimsel verileri izlemekle sınırlı değildir; kirliliğin kaynağında önlenmesi, etkili denetimlerin yapılması, sağlık risklerinin azaltılması ve bağlayıcı politikaların hayata geçirilmesi için gerekli idari, mali ve hukuki girişimleri başlatmaktır.

Fosil yakıtlardan çıkış politikası, emekçilerin geçim kaynaklarını ve enerjiye erişim hakkını güvence altına alan adil bir dönüşüm anlayışıyla yürütülmelidir. Yenilenebilir enerji yatırımları da ekosistemleri, halkın iradesini ve kamusal yararı gözetmeli; enerji yoksulluğunu derinleştirmeyen, demokratik katılımı esas alan bir planlamaya dayanmalıdır.

Bu çerçevede ilgili bakanlıkların kendi görev alanlarında gerekli önlemleri alması, kurumlar arası eşgüdümün sağlanması ve alınan kararların şeffaf biçimde kamuoyuna açıklanması gerekmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin de fosil yakıt kaynaklı kirliliğin boyutlarını, kamu politikalarının yeterliliğini ve önleyici tedbirlerin uygulanmasını denetlemesi; yaşam hakkını, ekolojik dengeyi ve halk sağlığını korumaya yönelik somut adımların atılmasını sağlaması zorunludur.

Bu bağlamda;

1. Elektrik üretiminde kömür ve doğal gazın payını azaltmaya yönelik kısa, orta ve uzun vadeli hedefler nelerdir? Fosil yakıtların elektrik üretimindeki payının yıllara göre değişimi ve belirlenen hedeflerin gerçekleşme durumu nedir?
2. Fosil yakıt üretimi, ithalatı, tüketimi ve kömürlü termik santral işletmeciliğine yönelik doğrudan veya dolaylı kamu desteklerinin son beş yıllık toplam tutarı nedir? Bu desteklerin halk sağlığına ve çevreye yüklediği maliyetler hesaplanmış mıdır? Hesaplanmışsa sonuçları nelerdir?
3. Yeni kömürlü termik santral projelerinin hayata geçirilmesinin ve mevcut santralların kapasite artırımlarının önlenmesi, bu yöndeki yatırım ve izin süreçlerinin durdurulması için Bakanlığınızca hangi girişimlerde bulunulmaktadır? Halk sağlığı, ekolojik denge ve iklim üzerindeki olumsuz etkiler ile fosil yakıtlara bağımlılığın artması dikkate alınarak yeni santral projelerinin ve kapasite artışlarının engellenmesine yönelik bir politika ve uygulama takvimi oluşturulması planlanmakta mıdır?
4. Fosil yakıtlardan kaynaklanan hava kirliliğinin ve ekonomik maliyetlerin azaltılması amacıyla yenilenebilir enerji yatırımlarını, enerji verimliliğini ve elektrifikasyonu yaygınlaştırmaya yönelik hangi somut programlar yürütülmektedir? Bu programlar için ayrılan kamu kaynaklarının yıllık tutarı ve hedeflenen emisyon azaltımı nedir?

5. Yenilenebilir enerji yatırımlarının planlanmasında halkın katılımını, ekosistemlerin korunmasını, tarım alanlarının ve su kaynaklarının gözetilmesini sağlayan hangi mekanizmalar uygulanmaktadır? Enerji yatırımlarının çevresel ve toplumsal etkileri hangi ölçütlerle denetlenmektedir?
6. Fosil yakıtlara dayalı enerji üretiminden çıkılması ve kömürlü termik santralların faaliyetlerinin sonlandırılması sürecinde, santral işçilerinin istihdamını, ücretlerini ve sosyal haklarını güvence altına almak, fosil yakıt sektörüne bağımlı bölgelerde yenilenebilir enerji ve diğer ekolojik üretim alanlarında alternatif istihdam olanakları yaratmak amacıyla bir adil dönüşüm programı hazırlanmakta mıdır? Bu kapsamda fosil yakıtlardan çıkışın takvime bağlanması ve etkilenen işçiler ile bölge halkının ekonomik ve sosyal haklarını güvence altına alacak somut önlemlerin hayata geçirilmesi planlanmakta mıdır?
7. Fosil yakıt bağımlılığının azaltılması, enerji yoksulluğunun önlenmesi ve temiz enerjiye erişimin güvence altına alınması için dar gelirli hanelere, yerel yönetimlere ve enerji kooperatiflerine yönelik hangi destek mekanizmaları bulunmaktadır?
8. Fosil yakıt kaynaklı hava kirliliğinin önlenmesi konusunda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile ortak yürütülen çalışmalar nelerdir? Bu çalışmaların hedefleri, bütçesi ve uygulama sonuçları hangi mekanizmalarla izlenmektedir?